

Zadruška.

List za zadružništvo in kmetijstvo.

Last in glasilo „Zadružne Zveze“ v Celju.

Izhaja vsakega 15. v mesecu. Stane na leto 4 K. Uredništvo in upravnništvo je v Celju, Schillerjeva cesta 3. Rokopis se ne vračajo. Naročnina se pošilja »Zadružni Zvezi« v Celju. Cene inseratom po dogovoru. Interurb. telefon šte. 3. Poštnoh. račun št. 72.539. Ponatisi dovoljeni le z navedbo vira.

Vsebi na: Slovenci, Slovenke! — Dr. A. Božič: No vela k zadružnemu zakonu. (Konec.) — Koncentracija jugoslovanske zadružne organizacije. II. — Dr. A. Božič: O razdeljevanju umetnih gnojil. — Prednosti hitre sestave bilance. — Nove rekvizicije žita. — Mak. — Zadružne in gospodarske novice. — Blagovni promet Zadružne Zveze v Celju. — Oglasi.

Slovenci, Slovenke!

Nepopisno je gorje, katero je sedanja vojska prizadejala našim goriškim rojakom! Malo je dežel, ki bi bile v vojski toliko trpele, kakor ta našemu srcu najbližje stoječi del slovenske domovine! Sovražnik je že zdavnaj moral zapustiti deželo in goriški rojaki se polagoma vračajo iz begunstva v svojo domačijo. Z vročim hrepenenjem so pričakovali ta srečni čas vrnitve. Toda doma jih čaka žalost, razočaranje, obup! Domovja so jim razrušena, cvetoča polja, rodovitni vinogradi in travniki opustošeni, gozdovi uničeni, vse poljedeljsko in drugo orodje ter oprava uničena ali ugrabljena. Nimajo živil, nimajo orodja, nimajo vprege, nimajo strehe, ali — zemlja kriči po obdelovanju. Toda kako naj delajo praznih rok!

Pomaga naj vlada, kakor je njena dolžnost! Ta pa dela tako počasi in nezadostno, da vračajoči se begunci obupavajo. Utegne se zato zgoditi, da začno razprodajati svoja zemljišča tujcem.

Slovenci! Naša dolžnost je, da takoj pomagamo in Goriško ohranimo svojemu narodu!

V pomoč Goriški se je osnoval

Kranjski pomožni odbor za obnovitev Goriške s sedežem v Ljubljani, ki si je svoje delovanje razdelil v tri odseke: a) kmetijski, b) stavbeni, c) finančni odsek.

Za danes stopa pred slovensko javnost »Kmetijski odsek« z nujno prošnjo:

Darujte kmetijsko orodje, pa tudi pri stavbnem delu in v gospodinjstvu potrebno orodje in opravo! Marsikje imajo tega orodja več, nego ga doma rabijo. Kdor more, naj to daruje, tudi če je že nekoliko poškodovano. Odbor bo že poskrbel, da se kako popravi.

Kdor pa ne more podariti orodja, naj ga pa da na razpolago za primerno ceno, ki naj vpoštevava dobrodelni namen odbora.

Kdor ne more darovati orodja, naj daruje v denarju, da se omogoči oddajati nakupljeno orodje po nižani ceni.

Razdelitev nabranih predmetov se je poverila »Goriški zvezi gospodarskih zadrug in društev v Goričah«, ki bo v tem oziru postopala dogovorno z vsemi gospodarskimi zadrugami na Goriškem.

Po možnosti naj se darujejo ali ponudijo v nakup sledeči predmeti:

razni lahki plugi, lahke brane, rovnice, različne motike, krampi, lopate, greblje, vile, kose, srpi, osle in klepalce, sekire, žage, vejnik, krivce, škarje za drevje in trte, škafi, golide, polovnjaki, kadi in druge vinske posode, kletarsko orodje, gospodinjstvene potrebščine in sploh vse, kar se da rabiti v kmetijskih gospodarstvih.

Slovenci, Slovenke! Velika so bremena, ki nam jih nalaga današnji čas, vendar naj se nihče ne odtegne delu za pomoč težko preizkušeni solnčni Goriški, ki je pretrpela svoje gorje za nas! Zlasti nujno prosimo, da se zavzamejo č. gg. duhovniki in učitelji, ter županje in občinski predstojniki, ki naj blagovolijo v svojem okolišu organizirati zbiranje in odpošiljanje darov.

Orodje naj se pošilja na naslov: Gospodarska zveza v Ljubljani.

Denar se pošilja z označbo: »Za Goriško« na naslov: Zadružna zveza v Ljubljani.

Ljubljana, 15. aprila 1918.

C. kr. kmetijska družba za Kranjsko

Zadružna zveza v Ljubljani

Zadružna zveza v Celju

Goriška zveza gospodarskih zadrug v Goričah.

Gospodarska zveza Ljubljana

Zveza slov. zadrug Ljubljana

Zadružna centrala, Ljubljana

Goriško kmetijsko društvo v Goričah.

Dr. A. Božič.

Novela k zadružnemu zakonu.

(Nadaljevanje in konec.)

Upravitelj mora torej zadrušnike razvrstiti med plačila zmožne in plačila nezmožne ter mora razdelitev tako sestaviti, da je izguba pokrita, tudi če plačila nezmožni svojih deležev ne vplačajo.

Doneske, o katerih se lahko že vnaprej sodi, da ih plačila nezmožni zadrušniki ne bodo vplačali, je torej takoj pri prvem razdelilnem računu na plačila zmožne porazdeliti.

V nekoliko izravnavo krivice, ki se zgodi posameznim zadružnikom s tem, da vplačajo več kakor bi na nje prišlo, če bi bili vsi zadrušniki plačila zmožni, določuje § 12 novele, da se morajo zneski, kateri po pokritju izgube preostanejo, porazdeliti pred vsem na one zadrušnike, ki so vsled upoštevanja plačila nezmožnih vplačali več kakor ostali zadrušniki.

S temi določbami §§ 4 in 12 novele se hoče na eni strani preprečiti opetovano porazdeljevanje izgube na zadrušnike, na drugi strani se naj vrne onim, k so več plačali, vsaj en del teh višjih vplačil.

5. V razdelilnem načrtu je navesti vse zadrušnike imenoma in je določiti pri vsakem zadružniku znesek, katerega ima vplačati. — Ako se posameznim zadružnikom vplačila sploh ne predpiše ali ako se posameznim zadružnikom naloži manjše zneske, se mora ta posebnost z razlogi na kratko utemeljiti.

Razdelilni načrt je predložiti konkurznemu sodišču v odobrenje.

6. Konkurni komisar mora razdelilni načrt pregledati, presoditi in morebitne napake popraviti. Nato mora konkurzni komisar izdati razglas, da lahko zadrušniki razdelilni načrt pri njem ali pri konkurznem upravitelju vpogledajo in tekom 14 dni od dneva razglasitve proti razdelilnemu načrtu ugovarjajo. — V razglasu je obenem določiti narok, na katerem se bo o ugovorih razpravljalo.

Za razglas je merodajna objava na sodišču. Sicer se pa mora razglas na tak način objaviti, kakor predpisujejo pravila, ter se morajo o razdelilnem načrtu načelstvo, nadzorstvo, konkurzni upravitelj, člani upniškega odbora ter vsi k plačilu pritegnjeni zadrušniki posebej neposredno obvestiti.

7. Konkurni komisar odobri razdelilni načrt, ako proti njemu ni pomislekov, ali ako ni bilo vloženih ugovorov ali ako so bili umaknjeni.

V drugih slučajih odloča konkurzno sodišče. Ugovori, ki temeljijo na tem, da se ugovarjajočemu zadružniku sploh ne bi smelo naložiti plačila ali da bi se mu ne smelo naložiti tolikega doneska, kakor se mu ga je v razdelilnem načrtu naložilo, ker plačila sploh ni ali ne v toliki meri zmožen, so kot nedopustni zavrniti.

8. Uradno ugotovljene razdelilne načrte se mora dostaviti konkurznemu upravitelju in načelstvu zadruga.

Uradno odobren razdelilni načrt je izvršljiv v 14 dneh po razglasu o odobrenju na sodni uradni deski.

9. Zoper razdelilni načrt se sme vložiti rekurz, vendar samo od onih, ki so svoje ugovore prijavili najkasneje pri naroku za razpravo o ugovorih zoper razdelilni načrt in pa od onih, ki lahko uveljavljajo, da jim brez njihove krivde v postavnem roku ni bilo mogoče podati ugovorov.

Rekurzna doba znaša 14 dni od onega dneva računano, ko se je razglas o odobrenju načrta na uradni deski nabil.

Rekurz ne ovira izterjanja doneskov; sme se pa na prošnjo dovoliti odlog do rešitve rekurza.

10. Konkurni oskrbnik ima dolžnost, pričeti z izterjanjem doneskov, kakor hitro je postal razdelilni račun izvršljiv. — Vplačane doneske onih, ki so zoper razdelitev rekurirali, mora upravitelj pridržati do rešitve rekurzov.

11. Povdarjali smo že, da mora upravitelj v takem slučaju, ako se je vplačalo več kakor je za pokritje izgube potrebno, presežek vrniti in ga porazdeliti med one, ki so več vplačali, kakor bi sicer nanje prišlo.

Ako se pa pokaže po prvi porazdelitvi izgube še vseeno primanjkljaj, mora upravitelj ta primanjkljaj zopet porazdeliti z novim dodatnim razdelilnim načrtom. Tako dodatno razdelitev primanjkljaja je v slučaju potrebe ponoviti. Obravnavati je dodatno razdelitev ravno tako kakor prvo razdelitev.

12. Zadrušniki, ki so na podlagi razdelilnega načrta svoje doneske vplačali, nimajo pravice, se za ta vplačila regresirati na druge zadrušnike. Gotovo je pa možno uveljavljati regres potem tožbe zoper one zadrušnike, posebno člane načelstva in nadzorstva, ki so svoje posle zanemarjali in konkurz zakrivali.

13. Po konkurznem redu se konkurz ne otvori, ako je samo en upnik ali pa ako ni zadostnega premoženja. Iz teh vzrokov se lahko že otvorjeni konkurz zopet ustavi.

Pri zadrugah velja v takih slučajih isto. Tudi pri zadrugah se torej v slučaju, ako ni več upnikov kakor eden, in v slučaju, ako ni tolikšnega premoženja, da bi se pokrili stroški, konkurz ne otvori; pač pa je tudi v takih slučajih dopustno razdelilno postopanje. Namesto konkurznega upravitelja nastopajo v takih slučajih likvidatorji, ako je šla zadruga v likvidacijo, oziroma ako se posebni likvidatorji niso volili, nastopa načelstvo zadruga.

Registersko sodišče pa sme na poseben predlog ali uradoma nalogo poveriti tudi drugim osebam.

14. Tekom konkurznega postopanja sme konkurzni upravitelj sklicati občni zbor zadruga, kar dosedaj ni bilo dovoljeno.

15. Po noveli je tudi pri zadrugah dovoljeno poravnavno postopanje. Uvedbo poravnavnega postopanja je zaznamovati v zadružnem registru. V premoženjskem izkazu (§ 2 porav. reda) je navesti tudi svote, za katere jamčijo zadružniki v svrhu pokritja izgube. Tudi je navesti v izkazu zneske, katere se bo najbrž dalo izterjati iz jamstva zadružnikov.

Pripomniti se pa mora, da prisilna poravnava pri zadrugah tudi po noveli ni dopustna.

Novela je stopila v veljavo s 1. aprilom 1918. Nanaša se tudi na že poprej proglašene konkurze zadrug; vendar ne veljajo v takem slučaju določbe § 3 odst. 3 novele za one zadružnike, katerih jamstvo je ob razglasitvi novele že ugasnilo.

Kakor smo že povdarjali, je novela velike važnosti; z njo se skrajša in zenostavi konkurzno postopanje, bremena se porazdele na zadružnike, nesigurnost upnikov nasproti zadružnikom in zadružnikov nasproti upnikom je znosnejša, breme neomejenega jamstva je vsled izključitve direktnega preganjanja zadružnikov s strani upnikov olajšano. Zato želimo da bi se ta ministerska naredba kmalu preosnovala in razširila v nov zadružni zakon, v katerem bi se naj tudi druge zastarele določbe sedaj veljavnega zadružnega zakona času in potrebam primerno preuredile. Sicer imata državni zbor in državno vodstvo drugih važnih nalog in skrbi dovolj. Vendar — načrt novega zadružnega zakona je že zdavnaj izdelan, kritika ga je precej opilila in pretresla, — zato bi ne stalo posebnega truda niti posebno težkega dela, ako bi ne ostalo pri noveliranju, ki pregled o zadružnem pravu otežuje, ampak bi se uzakonil nov zadružni zakon na modernih principih.

Koncentracija jugoslovanske zadružne organizacije.

II.

V »Zadugarju«, glasilu Zadružnog Saveza v Splitu, piše znani dalmatinski zadružni delavec dr. Jos. Bervaldi o tem vprašanju med drugim sledeče:

»Pokrajinske zveze niso mogle popolnoma zadoštili svoji svrhi. Velika je bila naloga zadugarjev, zato je bilo treba velikih sil, moralnih in materialnih, da si izkrčijo široko pot v razvijanju svojega programa. Zato so šle Zveze za tem, da se tudi one zopet združijo v Splošno Zvezo. In tako so vznikle po vseh naprednih evropskih državah Splošne Zveze za vsako državo posebej. Taka močna organizacija zadružništva je imponirala mogotcem in prisilila vlade, da delajo postave v prilog malega obrtnika in malega posestnika. Doseglo se je mnogo, a ne vse. Težave na potu so velike. Združeni kapitalizem je vsemogočen. Da se oslabi njegova moč, treba je iti dalje v zbiranju sil. Kakor je kapitalizem postal mednarodni činitelj, tako se hoče tudi zadružništvo koalirati, stvarjati medna-

rodne zveze. Pri vseh narodih morajo buditi smisel zadružništva, širiti ga med prebivalstvo z ustno in pismeno propagando . . .

Faze, katere je zadružništvo preživelo pri drugih narodih, je prehodilo tudi pri nas. Pred dvajsetimi leti* so se pri nas pričele snovati posamezne zadruge. Imele so namen, dati kmetu in malemu obrtniku primeren in cen kredit ter zbirati denar, ki je ležal neploden v privatnih skrinjah ali pri raznih bankah. Trebalo je dolgo, predno so se naše zadruge organizirale, neprilik in težav je bilo polno na raznih straneh, a vse smo premagali in pred 10 leti se je osnoval Zadružni Zavez. Delali in napredovali smo. A nismo se pri tem ustavili. Pridružili smo se Splošni Zvezi na Dunaju, da lažje in uspešnejše izvajamo svoja načela. Pomagalo nam je mnogo in pomaga nam še danes, ker — kakor ima vsaka pokrajina svojo zvezo — tako so zopet vse združene v Splošni Zvezi, kar je vsem velika pomoč.

Vse je dobro, a za nas južne Slované ni dovolj. Uvidevamo važnost drugega ožjega združenja sil: v edinstvu zadružništva Slovanov na jugu.

K temu edinstvu nas poziva sorodnost interesov. Živeči na jugu države, pod enakim podnebjem in v enakih gospodarskih razmerah, čutimo potrebo, da s skupnimi in enakimi naporimi odstranimo vse, kar škodi napredku zadružništva, ter s tem pospešimo izboljšanje — moralno in materialno — našega naroda.

Na združenje sil nas navaja že narodno edinstvo samo, ker ima zadružništvo brezdvomno velik cilj: napredek človeštva; a v prvi vrsti hoče pomoči svojemu narodu.

Kliče nas k temu tudi neenako razvito zadružništvo in neenako pojmovanje istega v poedinah naših pokrajinah. S skupnim delom in trudom bi se dalo mnogo popraviti in storiti. S postavami v Avstriji se je šlo na roke zadružništvu, in bilo bi še bolje, da niso vojne razmere tudi v tem oziru marsičesa zadržale. Trebalo bi v prvi vrsti delati na to, da so zakoni v zadružništvu najprej enolični v enem narodu. Že na glavni skupščini Zadružnega Saveza l. 1909 v Zadru je bil sprejet predlog, »da je potrebno potrebno, združiti vse jugoslovansko zadružništvo — v kakoršnikoli obliki — v eno kompaktno in impozantno celoto, prepuščajoč posameznim pokrajinam avtonomijo glede organizacije in revizije.«

Prišla je doba združenja. Jaynost se bavi z našim konsolidiranjem in zbiranjem gospodarskih sil vsake vrste. Prihajajo predlogi in protipredlogi. Dozdaj se ni ustvarilo še nič in se ne bo tako lahko, ker je mnogo zaprek splošnega in individualnega značaja. V zadružništvu bi to šlo mnogo lažje, in bi tudi bilo večje važnosti za naš narod, ker zadružništvo ne predstavlja samo ekonomske sile naroda, ampak tudi njegovo moralno moč.

*Pisec govori tu o razmerah v Dalmaciji. (Op. ur.)

Za nas bi bilo za zdaj dovolj, če bi vsaka zveza imenovala enega ali dva odposlanca, ki bi se sestajali v Zagrebu ali kjerkoli v katerem drugem glavnem sedežu zadružništva, da se razgovore o teh stvareh. Kaj bi vzniklo iz te izmenjave misli, je težko reči. Iz izmenjave misli se krešejo iskre inicijative in dela. Mali trimesečni buletin bi dajal kratek pregled zadružnega dela nas južnih Slovanov.«

V nadaljevanju članka v 3. številu »Zadruharja« predlaga dr. Beraldi, naj bi se koncentracija jugoslovanskega zadružništva izvršila po načinu mednarodne zveze kmetijskih zadrug. Pri velikih narodih so razne vrste zadrug organizirane v posebnih zvezah (Rajfajzenovke, Schultze-Delitschevke, konzumne zadruge). Pri nas kot malem narodu na tako cepljenje ni misliti, ampak le na enotno zvezo, v kateri bi bili za posamezne panoge razni odseki.

Poglejmo nekoliko v pravila mednarodne zveze. Njen cilj je:

1. napredovanje in zastopanje interesov zadružništva;
2. doseči čim ožjo zvezo med zvezami posameznih držav;
3. zbirati, urejevati in izdajati podatke o zadružni postavitvi, organizaciji in uspehu zadružništva v posameznih deželah;
4. objavljati in izkoriščati izkušnje, dobljene v drugih državah v področju zadružništva;
5. zbirati, proučevati ter urediti publikacije in statistične podatke o stanju in rezultatih zadružnega dela, v kolikor služijo ti podatki za uvedbo čim večje enotnosti v zadružni statistiki;
6. razvijati organizacijo zadružništva ter podpirati širjenje zadružništva v deželah, kjer ga še ni ali se še le pojavlja.

»Vse« — pravi dr. Beraldi — »kar sem navedel iz pravil mednarodne zveze, lahko doslovno služi kot cilj naši jugoslovanski Zvezi. Tudi našim pokrajinskim zvezam je potreben ožji medsebojni odnos, tudi pri nas je treba enotne statistike, enotnih postav, nad vse pa izmenjave vsega onega, kar imajo posamezne zveze ali posamezne zadruge dobrega in koristnega. Danes vemo tako malo drug o drugem, da je naravnost neverjetno. Komaj nam je znana površina, ta pa je prilično v vseh deželah enaka. Ali notranja uredba, oni duh, ki veje v zadružništvu in daje vsakemu delu življenje, je slabo poznan. Tu bi morali pronikniti globlje, bolje se upoznati in s plemenito tekmo poskušati, kdo bo narodu več in bolj koristil.«

Po pravilih Zveze so pravice in dolžnosti članic sledeče: okoristiti se z vsemi društvenimi institucijami, iskati pomoč in nasvet v društveni upravi, glasovati na občnih zbora, na drugi strani pa podpirati Zvezo, prispevati za stroške Zveze itd.

Da ne morejo posamezne Zveze drugih majorizirati, so določeni letni prispevki v mejah 100—1000

mark. Vsakih 100 mark ima pravico do enega glasu na občnem zboru.

»Tak statut« — pravi dr. Beraldi — »bi lahko doslovno veljal za jugoslovansko splošno zvezo zadrug. Bil bi temelj našega skupnega dela in izmenjavanja misli. Če bi tekom časa uvideli potrebo kake spremembe, bi se lahko izvedla. Glavno je, da se ljudje sestanejo, potem gre vse drugo za drugim, delo se razvija samo od sebe.«

Torej: dosedajne zadružne zveze na slovanskem jugu ostanejo v dosedajnih oblikah in dosedajnem obsegu, koncentrirajo pa se v smislu zgornjih načel v splošno jugoslovansko zvezo.

* * *

In tu bo umestno, ako ponovimo, kar je predsednik Zadružne Zveze v Celju g. dr. Anton Božič v svoji l. 1916 izdani knjižici »Zadružno delo med vojno in po vojni« pisal glede tega vprašanja. Na str. 38 in 39 pravi:

»Mnogi žele, naj prinese vojna na jugu na polju zadružništva novo orijentacijo. Predlaga se, naj se vse zveze na jugu združijo v eno zvezo, ki naj kot mogočna organizacija pripomore gospodarskemu življenju do ozdravljenja, napredka, do uspešnega, velikopoteznega dela.

To stremenje ni novo. Že leta sem se je iskalo pota, ki naj dovedejo do enotnosti. Uspeh je bil dosedaj negativen. Nasprotno, cepljenje se je nadaljevalo. Danes moramo pritrditi realisti, ki trdijo, da smo od združenja bolj oddaljeni kakor kedaj poprej. Je pa to nesreča? Po mojem mnenju ne. One enotnosti, kakor si jo predstavljajo idealisti, za trajno doseči itak ni mogoče. To so nam pokazala enaka stremjenja na Nemškem, kjer se trajnega združenja ni dalo doseči niti pri zadružnih zvezah istega sistema, akoravno tam politika ni imela tolikšne besede, kakor po nekod pri nas. Vse se pač ne da spraviti pod en klobuk.

Nekaj pa se mi zdi dosegljivo. Namreč, da se združijo sorodne zveze in da se ustvari med zadružnimi zvezami na jugu sporazumljenje v vseh zadružništvih se tikajočih splošnih zadevah. Slednje se lahko izvrši potom »prostega odbora«, v katerega pošljejo zveze svoje zastopnike v to svrhu, da se postopanje v vseh važnih zadružnih vprašanjih uredi po enotnih, za vse v odboru zastopane zveze obveznih načelih. Pri tem sledimo nemškim zvezam, ki so si ustvarile takozvani: »freier Ausschuss«.

Iz tega prostega združenja, pri katerem obdrži vsaka zveza svojo popolno samostojnost in neodvisnost, se lahko sčasoma, ako bodo ustvarjeni vsi predpogoji in bodo razne obstoječe ali domišljene zapreke odstranjene, rodi enotna zadružna organizacija vsega zadružništva na jugu, ali pa se lahko izcimi ločitev po strokovnem načelu: tukaj zveza kmetijskih zadrug, Rajfajznovega sistema, tam zveza za zadruge mešanega

in Schultze-Delitzschevega sistema ter za druge temu ustroju sorodne zadruge, tam zopet konzumna društva s kako mogočno osrednjo nakupovalno centralo.«

Dr. A. Božič:

O razdeljevanju umetnih gnojil.

Dne 28. aprila 1918 je izšla v državnem zakoniku št. 153 naredba ministerstva za poljedelstvo od 16. aprila tl., s katero se ureja razdeljevanje umetnih gnojil. Pri nas v Avstriji mora biti namreč vse, sploh vse naredbenim potom urejeno. Naredb bo domalega že toliko, da se ubogi državljani ne bodo mogli več prosto gibati. Vse je reglementirano, vse z naredbami prepreženo, vse »urejeno«, in menda ni v Avstriji človeka, ki bi vsak dan par takih naredb ne prekoračil.

V teh razmerah se ni čuditi, ako so zapadla tudi umetna gnojila posebni odredbi in uredbi. In ta uredba v obstoječih razmerah gotovo ni bila niti potrebna niti utemeljena. Zadostovalo bi namreč tudi za vojni čas in za čas in za bodočnost, ako bi ostalo pri dosedanjem načinu razdeljevanja, namreč po splošni zvezi avstr. km. zadrug na Dunaju na posamezne zadrugne zveze in glavne kmetijske korporacije, ki s svoje strani zbirajo naročila po včlanjenih zadrugah in družtvih, ter po le-teh zopet razdeljujejo naročeno blago. To razdeljevanje se je udomačilo in bi se sčasoma tako izpopolnilo, da bi se ne mogel nihče pritoževati. Z naše slovenske strani smo imeli le to pritožbo, da je prišla na nas premala količina umetnih gnojil in da so se razne zveze pred nami protežirale, češ da se mora upoštevati množina naročil v prejšnjih letih in po tem ključu razdeljevati, kar seveda ni pravilno in ni pravično, ker mora odločevati pri razdelitvi edino le površina zemlje, katero zastopa glavna korporacija, in dejanska potreba.

Za novo ureditev razdeljevanja torej ni bilo potrebe, to tem manj, ker so glavne kmetijske korporacije začetkom tega leta ustanovila na Dunaju kmetijsko nakupno in prodajno družbo z om. zavezo s kapitalom 3 milijonov kron z očitnim in poljedelskemu ministerstvu znanim namenom, osredočiti v tej družbi trgovino in razdeljevanje umetnih gnojil. Zastopstvo v tej družbi so imele vse kmetijske korporacije. S samopomočjo se je hotelo to važno vprašanje od prizadetega kmetijstva samega razrešiti.

Vkljub temu je poljedeljsko ministerstvo, menda pod vplivom raznih tajnih sil, pristopilo k ureditvi važnega vprašanja razdelitve umetnih gnojil z naredbo.

Kaj določa ta naredba?

Uradni razdelitvi so po tej naredbi podvržena vsa v tuzemstvu proizvajana dušičnata in žvepleno-kisla umetna gnojila, posebej žvepleno-kisli amonijak, apneni dušik, Tomaževa žindra, superfosfat, idealfosfat, kostna moka in umetna gnojila, dobljena iz votlin.

Na žveplenokisli amonijak in apneni dušik se ta naredba nanaša le v okviru in s pridržki naredbe od 3. marca 1915 drž. zak. št. 50 in 51.

Po naredbi smejo tovarne za umetna gnojila svoj izdelek oddajati le onim odjemalcem, katere jim naznani posebno v to svrhu ustanovljeno mesto, to je uradna razdeljevalna komisija.

Izvršitev razdelitve je v rokah kmetijskih glavnih korporacij ozir. deželne centrale za obnovitev Galicije. V to svrhu se ustanovi pri poljedeljskem ministerstvu in pod njegovim vodstvom potrebna komisija, obstoječa iz zastopnikov glavnih kmetijskih korporacij in imenovane gališke deželne centrale. Ta komisija ustvari temeljni načrt za razdeljevanje umetnih gnojil. Naloga komisije je, skleniti ključ, po katerem se naj razdeljujejo umetna gnojila. Pred mejami kronovin ima namreč poljed. ministerstvo velik rešpekt. Ako se komisija glede razdelitve na more zediniti, odločuje o načinu razdeljevanja poljedelski minister.

Podrobno razdelitev v posameznih kronovinah oskrbijo glavne korporacije dotične kronovine, ki zopet za sebe ustvarijo načrt razdelitve, ter se pri razdeljevanju lahko poslužijo svojih zadrug in podružnic.

Ker so tovarne za umetna gnojila združene v posebno gospodarsko zvezo, ima po naredbi ta zveza dolžnost, naznaniti poljed. in trgov. ministerstvu ter vsem kmetijskim glavnim korporacijam one množine blaga, katere se bodo v dotičnem letu prilično izdelale in za razdeljevanje na razpolago dale. Ta naznanila morajo se oddati za jesensko setev v l. 1918 najkasneje do 1. aprila, za spomladno setev pa do 1. oktobra. Kmetijske glavne korporacije pa imajo dolžnost, naznaniti zvezi tovarn za umetna gnojila pravočasno in sicer za jes. setev v l. 1918 do 1. avg., v poznejših letih do 15. maja in za spomladno setev do 15. nov. one odjemalce, katerim se naj blago dostavi; imajo pa tudi pravico blago same odpoklicevati in ga vkladati, tako da v takem slučaju podrobno naznanilo odjemalcev odpade.

Naredba je stopila že v veljavo. Ako že mora biti razdeljevanje naredbenim potom urejeno, upajmo vsaj, da se bo v praksi tako izvajalo, da naš narod na jugu ne bo prikrajšan.

Prednosti hitre sestave bilance.

»Obrtna banka« v Dortmundu je menda ena izmed redkih nemških zadrug, ki je vedno že prve dni januarja vsakega leta izdala računski zaključek za minolo leto. Na vprašanje, zakaj smatra to za dobro, je odgovorila:

»V spoznanju, da hitro predložanje letnega računa ugledu naše zadruge more zelo koristiti, se že leta sem trudimo, računski zaključek čim prej dogotoviti. V to svrhu je treba, da so vsa predela že poprej dovršena,

da se v pravem trenutku zaključek nemudoma sestavi. V prvih letih se nam to ni hotelo prav posrečiti. Sčasoma pa smo prišli tako daleč, da vključ vsled vojne nastalemu pomanjkanju osobja in vključ ogromnemu prometu letnih 100 milijonov mark lahko že 1. jan. sestavimo bilanco.

Za predela je važno, da se vsi konti ujemajo. V ta namen smo naložili vsem našim uradnikom dolžnost, da se vsak dan vse zapiše in da so vse knjige najkasneje do drugega opoldneva v redu. Istočasno damo izračunati vse obrestne številke. Koncem mesca so dela za sestavo surove bilance vedno že zvečer gotova, tudi zaračunanje obresti.

Z vsakomesečno sestavo surove bilance, ki ne sestoji samo iz izvlečka iz ameriškega dnevnika, ampak iz špecificiranja vseh kontov, in se jo torej lahko glede pravilnosti natančno preskuša, dosežemo, da se naše knjige najmanj vsak mesec natanko ujemajo.

Mesca decembra se tik pred koncem leta še enkrat vse preskuša, da se izognemo presenečenjem. Diference pa so v splošnem že zato nemogoče, ker damo vse vpise vsak dan primerjati. Če se ujemajo vsi konti koncem leta, če so izračunane vse obrestne številke, je zaključek le še naporno delo enega dneva, kateremu se uradništvo rado podvrže.

Seveda je potrebno, da se obdrži leto za letom ista oblika v sestavi bilance.

Naravno pa je, da zadruga, ki imajo obsežen promet v tekočem računu, ne morejo bilance tako naglo sestaviti, ker zaključek teh kontov vzame vedno mnogo časa.

Nove rekvizicije žita.

Vlada je razglasila:

Ker so se množine žita vsled nakupa v domovini močno skrčile in ker so tudi zaloge iz Romunije porabljene, je preskrba s kruhom in moko postala tako težavna, da je treba do časa, ko pridejo pošiljatve iz Ukrajine (koncem maja!), skušati dobiti za splošno preskrbo potrebne množine žita iz tuzemske produkcije. V državnem zakoniku je izšla naredba celokupnega ministerstva, ki pooblašča vlado, da sme za zagotovitev preskrbe prebivalstva s kruhom in moko potrebne množine žita in moke v okviru brezpogojne potrebe zahtevati v domači deželi tudi potem, če bi se na ta način skrčile po dosedaj veljavnih predpisih poljedelcem odmerjene zaloge. Vlada ve da nalaga s tem kmetijskemu prebivalstvu novo žrtev prepričana pa je tudi, da njen poziv na nove žrtve ne bo brezuspešen, posebno ker gre za začasno prepustitev zalog kot nekaka posojila, ki se pozneje vrnejo iz dovozov iz Ukrajine. Vlada je prepričana, da bo kmetijstvo pomagalo domovini premagati zadnji in najtežji čas gospodarske vojne. Le v slučaju prosto-

voljne izročitve množin, ki se bodo posameznikom predpisale, bodo izostale vojaške rekvizicije. Pač pa se bodo za tem potom dobavljene množine plačevale višje cene, in so deželne vlade pooblaščen, da naj pri pravočasni dobavi priznajo k veljavnim cenam žita: za pšenico in rž še 15 K, za ječmen 13 K in koruzo 12 K za met. stot. Cena za moko se vsled tega ne bo zvišala.

* * *

Naredba je vzbudila v agrarnih krogih razumljivo veliko razburjenje, zakaj na podlagi te naredbe se bo vzelo kmetom še tisto perišče žita, kar so si ga prihranili za najhujše čase.

Mak.

Vojna nas je marsikaj naučila. Pomanjkanje masti in olja nas je prisililo, misliti na nove vire za njih pridobivanje in saditi čim več rastlin, porabnih za pridelovanje olja. Med temi je tudi vrtni mak, iz katerega se pridela zelo fino, prvovrstno olje, in ga treba vsled tega v čim največjih množinah gojiti.

Mak zahteva milo, ne preostro podnebje, ki ni izpostavljeno močnim vetrovom. Ilovata ali peščeno-illovata zemlja mu najbolj ugaja. Pretežka ilovica ni ugodna. Tudi ne sme biti zemlja premokra.

Zemlja mora biti dobro pognojena, osobito s hlevskim gnojem; najboljše so polja, ki so — dobro pognojena — poprej rodila repo, sladkorno peso, krompir, ali pa rž in pšenico, in ki so dobro prerahljana. Žitna polja, kjer je mnogo ljulike, seveda niso dobra.

Zemljo, določeno za nasad maka, treba jeseni globoko preorati in pustiti čez zimo v brazdah, da mraz razdene grude. Zgodaj spomladi, ko se zemlja dobro osuši, jo je treba dobro prebrnati, pred setvo pa še enkrat globlje preorati in zopet pobrati.

Seje se — bodisi z roko bodisi s strojem — $\frac{1}{2}$ litra na $\frac{1}{4}$ ha. Če pregosto požene, se odvišne rastline odstranijo z lahnim brananjem.

Ko so rastline za prst dolge, se polje naseka in ljulika odstrani, tako da so makove rastline po 40 — 50 cm oddaljene druga od druge. Tako zrastejo krepke rastline, polne semenja. Če je treba, se polje pozneje še enkrat naseka in ljulika zopet odstrani.

Meseca junija polja krasno cveto in so izvrstna pašna čebelam.

Ko so makove glave že precej zrele, jih odrežemo z malimi škarjami ali nožem in spravimo v vreče. Zelene, še nezrele glavice pustimo, da dozore, in jih takrat porežemo. Slamo zgodaj zjutraj še rosno izrujemo, jo položimo v vrste, da se posuši in jo potem spravimo. Rabi se izborno za kurjavo.

Maka ste dve vrsti: z luknjičastimi in zaprtimi glavici. Luknjičasti je bogatejši na semenju. Semenje treba s posebnimi vetrnim mlinom očistiti.

Najprimernejše vrste maka so: 1. z belim cvetom, z lepim, modrim semenjem; 2. z rdečim cvetom, z belim semenjem; 3. sivi mak z zaprtimi glavicami; 4. velik mak z belim semenjem, z odprtimi glavicami, jako ploden; 6. beli opijev mak.

Zrelo semenje da izvrstno makovo olje, ki se rabi ne le kot okusno jedilno olje, ampak tudi v finem oljnatem slikarstvu. Tudi se rabi mak za pecivo. Slovit je vsušen bridki beli mlečni sok iz nezrelih makovih glav, opij. Na Egipčanskem, v Perziji, Turčiji in Indiji že kakih 14 dni pred dozorenjem narežejo glavice z ostrimi noži. Iz njih vre debel sok, ki se na zraku posuši in porumeni. To je opij. Mohamedanci ga pijo namesto prepovedanega vina in se z njim opajajo. V večjih množinah uživan vpliva opij omotično in povzroča končno smrt.

Če se hočemo po vojni kolikor mogoče osamosvojiti od uvoza iz tujine, bomo morali v velikih množinah gojiti rastline, iz katerih se prideluje olje. Ta je v prvi vrsti mak. Vsakdo bi ga naj vsaj toliko pridelal, kolikor rabi za svoje gospodarstvo.

Na južnem Francoskem mali kmetje na polovici svojih zemljišč pridelujejo mak in stotine mlinov se bavijo samo z izdelovanjem makovega olja (olje iz Provence). Naj bi se tudi naši kmetje tega bolj poprijeli.

Zadružne in gospodarske novice.

Vinske cene v Avstriji in na Ogrskem. C. kr. okrajno glavarstvo v Celju nam je poslalo sledeči dopis: »V št. 20 letnika XXV Zadruga« z dne 15. novembra 1917 ste priobčili na strani 154 članek o vinskih cenah v Avstriji in na Ogrskem, kateri pravi, da znašajo sedanje vinske cene 4 do 5 K za liter od kleti. Ker je c. kr. centralni urad za določevanje cen na Dunaju določil cene za vino 3 K, je moral Vaš članek zbuditi pri bralcih mnenje, da so cene 4 do 5 K za liter postavne in se vino sme po njih prodajati. Ta članek dela torej propagando za navijanje cen. Uredništvo se vabi, da omenjeni članek na vidnem mestu lista v eni prihodnjih števil prekliče in ugotovi, da znašajo na Štajerskem ravnalne cene za vino 3 K za liter od vinorejčeve kleti in da vsako prekoračenje teh cen povzroči kazensko postopanje. — Sicer smo že poldrug mesec poprej priobčili v »Zadrugi« (št. 17/18 z dne 1. okt. 1917) »ravnalno ceno« gori omenjenega urada, ki znaša 3 K od kleti vinorejčeve. Pozneje smo le brez vsakega slabega namena zapisali ceno, po kateri so bojda prodali nekateri spodnještajerski vinorejci meseca novembra vino. Ako so to res storili in ako to še delajo, so zagrešili v smislu določil gori citiranega urada na Dunaju kaznjivo dejanje. Opozorili bi le še c. kr. glavarstvo v Celju na to, da smo v isti (20. šte.) »Zadruga« priobčili vest, da so pivovarne z ozirom na »izdelovalne stroške« zvišale ceno za liter piva na 1'28K. Človek dandanes

pri največji paznosti prezre kako odredbo ali določilo cen; zato bo menda poročilo o navedeni ceni na pivo tudi napačno in bo odgovarjala gotovo ravnalna cena piva z ozirom na kvaliteto kakim 20 vinarjem za liter. Ako je ta domneva resnična, bomo radi priobčili tudi tozadeven popravek.

Zveza švicarskih konzumnih društev ima dne 22. in 23. junija tl. občni zbor v Ženevi.

Osrednja Zveza konzumnih društev v Nemčiji ima 17. in 18. junija občni zbor v Kolinu.

Družba za deželno konjerejo na Štajerskem je imela 19. februarja občni zbor, kateri je podelil bronasto družbeno kolajno Jožetu Čaplaku, posestniku v Čeplici, diplomu častnega priznanja pa: Francu Krambergerju, veleposestniku v Gočovi, Petru Krantiču, poposestniku v Št. Jurju v Slov. Gor., župniku Viktorju Pregleju v Stranicah in Marku Slaviču, posestniku v Ključarovcih. Za okrožne načelnike so potrjeni: Anton Dobnik, oosestnik v Slivnici, za okrožje Maribor; Avgust Gütthner v Slov. Gradcu za okrožje Slov. Gradec.

Vojna posojilnica je imela l. 1917 35 poslovnih, 65,538,900 K prometa (napram 110,899,190 K v l. 1916). Posojila so koncem l. 1917 znašala 106,809,845 K.

Trtna uš je v l. 1917 nanovo okužila v Avstriji 853 ha vinogradov, in sicer v Dalmaciji 416, na Moravskem 124 ter na Štajerskem 293 ha in sicer v občinah Št. Jernej (10'01), Oplotnica (69'28), Zreče (45'73), Stranice (14'67), Tepanje (33'88), ter Konjice trg in okolica (119'63 ha), vse v konjiškem okraju.

Najvišje cene za čevlje je ogrska vlada določila na 70, 80, 135 in 200 K.

Izkaznice za kadilce, o katerih se že toliko časa govori, se bodo, kakor poročajo dunajski listi, končno vendarle uvedle. Trafikanti se bodo morali ozirati na svoje stalne odjemalce, imeli pa bodo manjšo množino na razpolago tudi za druge kadilce. Uvedena bo stroga kontrola pri založnikih in trafikantih, strogo se bo kaznovalo tihotapstvo.

Za 8. nemško vojno posojilo se je podpisalo nad 14 1/2 milijarde mark.

Ravnatelj vojno-kreditnega zavoda v Celovcu je imenovan dr. Janko Hočevar v Krškem.

Zaplemba vinskih zalog na Ogrskem. V smislu naredbe ogrskega poljedeljskega ministerstva se bo na Ogrskem za armado zaplenilo približno pol milijona hektolitrov vina; plačalo se bo za alkoholsko stopnjo po 46 v, tako da bo prišel liter približno na K 4'60.

Ne dajte zemlje! Razni tuji špekulanti pod raznimi obljubami izrabljajo vojni položaj, da nam iztrgajo, kar še imamo. Da svoj cilj lažje dosežejo, se poslužujejo domačinov. Narod, ne dajaj svoje zemlje tujcu, posebno ne v sedajni nestalni vojni dobi! Tvoja zemlja je najgotovejši denar!

Avstrijski kreditni zavod za trgovino in obrt izkazuje za l. 1917 29,170,883 K čistega dobička. Dividenda je določena na 39 K.

Na Francoskem je za l. 1918 upeljan nov vojni davek: na hl sadjevca in hruševca ter meda 2'50 franka.

Centralna Zveza nemških konzumnih društev v l. 1917: Obsegala je 9 revizijskih zvez z 1.079 društv (napram 1.109 v l. 1914), ki so imela 2,189.630 članov (napram 1,717.519 v l. 1914), 590,955.454 prometa (napram 492,980.519 K v l. 1914), 38,062.548 K rezerv (napram 25,083.187 v l. 1914) ter 121,981.494 K hranilnih vlog (napram 80,243.901 v l. 1914).

Kmetijske oprostitve od 18 — 24 letnih so na podlagi naredbe domobranskega ministerstva mogoče. Vpoštev prihajajo tudi oni iz letnikov 1894 — 1900, ki so že odrinili v vojaško službo. Prošnje je vlagati, kakor običajno, pri županstvih.

Iz »Zadrugarja«:

Žena.

Ena izmed največjih škod, kar nam jih je prinesla vojna, je razuzdanost žen. Žena je temelj, na katerem sloni rodbina. Dobra žena rodi številno in zdravo deco in jo odgaja za poštene in delavne državljane.

Vse bogastvo sveta so pripravili zdravi in delavni ljudje. Vse, kar je zdaj propalo, bodo ljudje zopet postavili. A roditi in odgojiti nam jih morajo i dobre in poštene žene.

Blagovni promet Zadrugne Zveze v Celju.

Tiskovine za računske zaključke.

Opozarjamo, da imamo v alogi inventurne izvlečke iz glavnih knjig z naslovnimi ovitki, dalje računske zaključke za posojilnice in mlekarne. Članicam priporočamo, da naročajo pri nas tisek računskih aklučkov; iste pri tem lahko obenem pregledamo. Dalje imamo v zalogi tiskovine za glavne knjige hranilnih vlog in posojil, blagajniške dnevnike, opravilne zapisnike, izkaze o rentnini in neposrednih pristojbinah zapisnike za seje načelstva, nadzorstva in občne zборе (zaradi velike zaloge oddajamo te zapisnike zelo po ceni), opomine za obresti in podaljšanje posojil ter vse za posojilniško poslovanje potrebne knjige in tiskovine. Kdor kaj potrebuje, naj hitro naroči, da dobi še svoje tiskovine po primerni ceni. Cene tiskovinam vsled hudega draženja papirja in tiskarniškega dela skokoma rastejo.

Žlindra

za pomladansko gnojenje je že vsa oddana.

Kose

7 in 8 pesti bomo imeli od maja naprej v alogi. Ker pridejo jako poceni, prosimo takojšnjih naročil. Zloženo bodo v zaboje po 100 komadov.

Vabilo na

redni občni zbor **Hranilnice in posojilnice v Žusmu,**

registrovane zadrug z neomejeno zavezo

ki se vrši v četrtek, dne 26. aprila 1918

v zadrugnem lokalu

Dnevni red: 1. Poročilo načelstva in nadzorstva. — 2. Odobrenje računov za l. 1917. — 3. Volitve načelstva in nadzorstva. — 4. Slučajnosti.

V Loki pri Žusmu, dne 19. aprila 1918.

NAČELSTVO.

Vabilo na

redni občni zbor **Gornje-Šavinjske posojilnice v Mozirju,**

registrovane zadrug z neomejeno zavezo

ki se vrši v Mozirju, dne 12. maja 1918 ob 10. uri
dopoldne v uradni pisarni.

DNEVNI RED: 1. Prečitanje in odobrenje zapisnika zadnjega občnega zbora. 2. Poročilo načelnštva in nadzorništva. 3. Potrditev računskega zaključka za l. 1917. 4. Nasveti nadzorništva o uporabi čistega dobička. 5. Volitev načelnštva in nadzorništva. 6. Posamezni nasveti.

Odbor.

Vabilo na

občni zbor **Hranilnice in posojilnice v Grižah,**

registrovane zadrug z neomejeno zavezo

kateri se bode vršil v nedeljo, dne 26. maja 1918 ob
9. uri v dopoldne v ljudski šoli.

Dnevni red: 1. Poročilo načelstva in nadzorstva. 2. Sklepanje o računskem zaključku. 3. Slučajnosti.

V Grižah, 1. maja 1918.

Hranilnica in posojilnica v Grižah,

registrovana zadruga z neomejeno zavezo.

Černej.

Pospeh.

Vabilo na

občni zbor **Hranilnice in posojilnice v Lembahu,**

registrovane zadrug z neomejeno zavezo,

ki se vrši dne 20. maja 1918 ob 10. uri predpoldne
v uradnih prostorih s sledečim dnevnim redom:

1. Poročilo načelstva. 2. Poročilo nadzorstva. 3. Odobrenje računskega zaključka za l. 1917. 5. Volitev nadzorstva. 6. Predlogi.

Hranilnica in posojilnica v Lembahu,

registrovana zadruga z neomejeno zavezo,
dne 6. maja 1918.

Anton Godec.

Julij Robič.